

Antti Tuomainen

DUI

≡ KNIHA ZLIN

FLEET

Antti Tuomainen

Dul

Antti Tuomainen

DUI

☰ KNIHA ZLIN

This work has been published with the financial assistance of FILI- Finnish Literature Exchange.

Tato kniha vychází s finančním příspěvím FILI – Informačního centra finské literatury.

Copyright © Antti Tuomainen, 2015

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation © Vladimír Piskoř, 2016

ISBN 978-80-7473-506-6 (PDF)

Mému otci

Bezstarostně se řítíme do propasti,
když jsme před ní postavili něco,
co nám brání v pohledu na ni.

Blaise Pascal

DÍL I
NIKL

Krev se konečně dala do pohybu.

Obíhala a proudila, zatímco mu horká voda hladila tělo a rovnoměrně ho tiskla ze všech stran. Jako by našel někoho většího, kdo znal jeho tělo a věděl, jak s ním zacházet, jak ho obejmout a zahřát. Protáhl si krátké, tlusté nohy. Vana svou délkou dostačovala náramně. Zatnul mohutná stehna a kulatá lýtka. Povolil je. Voda nadnášela a zpomalovala. Za takového večera, poté, co celý den mrzl, si zasloužil vklouznout do horoucí lázně.

Venku řádila vichrná sněžná bouře, lednový chlad a tma spolykaly všechno živé. Pirjo před chvílí sbalila kluky i hokejovou výstroj a odjela. Dům po dlouhé době patřil jen jemu.

Pohnul pravou rukou, poškrábal se na prsou.

Opřel se zátylkem o hranu vany a zavřel oči.

Bohužel se někdy stávalo, že se zavřenýma očima viděl víc. Pod víčky se míhali lidé i události dne jako ve zmateném zpravodajství. To byla určitě známka stresu.

Otevřel oči. Všechn ten tlak, všechna ta rozhodnutí, která musel dělat rychle a také je musel uvádět do praxe, bez ohledu na to, zda se někdo někde bude cítit ublížený. A vždycky se tak někdo cítil.

Otřel si z čela pot. Horká voda ve vaně ho téměř páčila. Podíval se k oknům. Tence zamžená. Na verandě svítila světla, skrz páru viděl pohyb sněhu. Bylo v tom cosi hypnotického, uklidňujícího.

Jistí lidé snad ještě pochopí, že nemají monopol na neomylnost a definitivní pravdy. Snad...

Kolem okna proletěla nezvykle hutná masa sněhu, za ní se na okenní parapet snesl prašan, jako by se na zem vysypala kořenka mletého pepře.

Sněhu až až, pomyslel si. Pootočil hlavu a uviděl cosi ještě víc uklidňujícího než sníh. Bílý kachlík a temně šedou spárovací hmotu. Čistota a srozumitelnost vzoru, jeho přesnost a opakující se logika. Tak krásné, tak praktické. Jeden z největších výdobytků lidstva.

O čem to vlastně přemýšlel – aha, rozhodnutí. O tom, jak je dělat. O lidech, které jeho rozhodnutí nepotěšila. Tak to chodí. Když člověk něco chtěl a když chtěl něco prosadit...

V ložnici.

Jako by někdo zasunul zástrčku do zásuvky.

Že by přece jen byl někdo doma? To snad ne.

Jenom meluzína v komíně a sněžný příboj v oknech.

Nehýbal se, voda brzy dělala totéž. Právě to bylo na koupání nejlepší. Pozastavenost, jako by se člověku podařilo vystoupit z času nebo se postavit do jeho středu, někam, kde všechno zhoustlo. Znovu zavřel oči. Dýchal mělce, zlehka. Starý vzduch ven, čerstvý dovnitř.

Jako by se něco blížilo.

Ne přímo kroky, ale něco, cosi.

Viděl bíle vykachlíkovanou stěnu koupelny, škvírou dveří pruh šatny. Znovu uslyšel vítr, hvízdání v komíně. Myslel na něco, co vzplanulo.

Elektrická rána znamená, že proud projde tělem. Vlastně je elektrická rána zavádějící pojmenování. Ze slova rána člověk nabude dojem, že elektřina pouze udeří, vyšlehne ránu a zmizí. Tak tomu není. Elektřina proudí. Proto se říká elektrický proud. Zatímco elektřina proudí tělem, způsobuje popáleniny, narušuje srdeční činnost, plní plíce vodou, dusí.

Elektřina mu zastavila srdce, sežehla vnitřní orgány zuřivým ohněm. Elektřina trhala cévy, přetínala nervy, drtila svalstvo.

Třásl se a zmítal. Voda stříkala a šplouchala.

Pak, jen o chvílku později: zázračný klid. Bylo těžké rozeznat, kde končí on a kde začíná hladina. On i voda spočívali klidně, jako odlití.

Kolem okna prošel sněžný sloup, do plechu narážely šlehance sněhu.

Komu: Janne Vuori <<janne.vuori@helsinginpaiva.fi>>
Od: Neblahá vědomost <<neblaha.vedomost@gmail.com>>
Předmět: Suomalhti

Pane Vuori,

četli jsme vaše články o daňových únicích a šedé ekonomice. Možná jste novinář, kterého hledáme. Anebo nejste. To brzy zjistíme.

Určitě jste už slyšel o niklovém dole v Suomalhti na severu Finska. Doporučujeme vám seznámit se blíže jak se samotným dolem, tak se společností, která za ním stojí. Podle našich informací je provoz dolu stálou hrozbou, čehož si jsou vědomi i ve společnosti. Jsme si jisti, že hrozí ekologická katastrofa.

Pro zopakování krátký nástin: Důl v Suomalhti byl otevřen před sedmi lety. Jeho vlastník, Finn Mining Oy, vlastní ještě tři další doly. Důl v Suomalhti se od oněch tří podstatně odlišuje. Byl otevřen pod zvláštní záštitou státních úřadů a podnikatelské sféry. Jeho cílem je představit novou technologii, která umožňuje z finské, na rudu chudé půdy odlučovat ušlechtilé kovy efektivním a k životnímu prostředí příznivým způsobem. Měl by to být směr, kterým se bude ubírat veškerý těžební průmysl, a měl by Finsko navést k novému vzestupu, hodně podobnému úspěšnému tažení Nokie.

Všechno je to lež. Pravdou je, že si kopeme vlastní hrob.

Pokud shledáme, že máte vážný zájem, budeme vás kontaktovat. Můžeme vám zaručit, že z toho budete mít užitek.

1.

Důlní areál měl v průměru několik kilometrů, nacházeli jsme se na jeho západní hranici. Zajel jsem s autem k pravému okraji parkoviště a vypnul jsem motor. Vítr metal sníh do oken. Vločky o šíři palčáků létaly vodorovně i kolmo a občas se sdružovaly do velkých vírů roztočených kolem své osy, dokud nevyletěly z dráhy a nezaútočily jako hejno komárů.

„Co tu budem dělat?“

Vytáhl jsem klíček ze zapalování.

„Hledat pravdu,“ odpověděl jsem.

Rantanen si sepnul ruce v klíně.

„V tomhle počasí to půjde určitě snáz než fotit.“

Utáhl jsem si šálu, nasadil si kulich a zkontroloval kapsy. Telefon, zápisník, pero, rukavice. Otevřel jsem dveře. Sníh udeřil velkou studenou dlaní.

„Klíčky,“ slyšel jsem Rantanena zakřičet.

„Foťák,“ řekl jsem.

Jari Rantanen, padesát čtyři, právě tak akorát ve věku, aby si dávno zvykl na snadný mediální chlebiček. Člověk se učí rychle. Dobré i špatné. Návyky jsou nakažlivé jako chřipka.

Budova vrátnice se zrcadlovými okny vypadala jako pohraniční stanice uzavřené země. Na zdi stálo velkým hůlkovým písmem PROPUSTKY. Za budovou se třepotaly vlajky důlní společnosti. Nechápal jsem, proč musejí být tři, každá na samostatném stožáru.

Vločky se mi lepily na obličej, tály. Vítr profukoval džiny i dlouhé spodky, péřová bunda poskytovala vět-

ší ochranu. Po několika krocích jsem získal pocit, jako bych krácel jen v bundě uprostřed sněžného pole. Za budovou vrátnice se zvedaly provozy důlního areálu, drtírny, sedimentační nádrže, haldy. Vystoupal jsem po schůdcích k zavřeným dveřím a zmáčkl zvonek. Dveře se otevřely. Rázem mě oblilo teplo. Muž, který mi otevřel, měl na sobě bundu důlní společnosti, hlavu mu z nějakého důvodu chránila přilba.

„Přišel jsem si pro propustku,“ sdělil jsem.

Muž nevysokého vzrůstu byl snědý a okolí jeho úst se jaksi neurčitě jevilo ušpiněné.

„Propustku?“

Pokývl jsem k metr a půl vysoké ceduli na zdi.

„Támhle stojí, že je tady vydáváte.“

„Nevydáváme.“

„Jak se tedy dá do důlního areálu dostat?“

„Nedá.“

„Jsem novinář. Pracuju na reportáži.“

„To musíte kontaktovat ústředí v Helsinkách. Tam seděj lidi, co odpovídaj za komunikaci.“

„A co lidi, který zajišťujou každodenní provoz dolu? Ty jsou snad tady?“

Muž se tvářil, že přemýšlí.

„Počkejte na parkovišti,“ zabručel a zavřel dveře.

Sešel jsem po schůdcích a zůstal stát vedle dodávky. Nabízela jakés takés závěťí, poskytovala krátké oddechové pauzy před zvrženým sněhem a ochranu před vichrem.

Deset hodin jízdy, ledové parkoviště.

Jsem tu o své vůli. Od anonymního mailu uplynulo sotva čtyřiadvacet hodin.

„Dobrý den.“

Příchod toho muže jsem nepostřehl. Což bylo zvláště s ohledem na jeho rozměry. Možná kroky ztlumil sníh, možná jejich tíhu odvál s sebou vítr.

„Janne Vuori, z deníku Helsingin Päivä.“

Ruku měl jako vidlici vysokozdvížného vozíku.

„Antero Kosola. Bezpečnostní technik. Vy tady prej děláte reportáž.“

Hlas zněl tak klidně a vřele, až se zdálo, že musí rozpouštět okolní sníh. Kosola měřil dobrých sto devadesát a vážit musel metrák. Všechno na něm bylo široké: ramena, brada, ústa, nos. Úzké měl jenom tváře. Hnědé oči, sametový hlas. Nehledě na jeho mohutnost, bylo v něm cosi drobného, jako ve slonovi, který se přece jen umí pohybovat v obchodě s porcelánem. Černá vlněná čepice mu těsně obepínala velkou kulatou hlavu. Usmíval se.

„Promluvíme si neoficiálně?“ zeptal jsem se.

„Tak říkajíc off the record?“

„Jo.“

„Jsem už dost starej na to, abysem o novinářích věděl jedno. Novinář není nikdy off the record.“

No vida. Dívali jsme se na sebe.

„Můžu se zeptat, kdo je váš nadřízený?“

Slunečný úsměv. Žádná odpověď.

„Jak dlouho pracujete v tomhle podniku?“ zeptal jsem se pak.

„Od tý doby, co se začalo s těžbou. Dva a půl roku.“

„Běží všechno bez problémů? Jak těžbu ovlivňuje sníh a zima? Může například dlouhotrvající sněžení způsobit problémy?“

„To jako tohle?“ Kosola vzhlédl k nebi a tvářil se, jako by si padajícího sněhu všiml až teď. „V Helsinkách by to určitě byla zpráva dne. Ovšem vyrazit sem v polobotkách moc chytrý není.“

Podíval se mi na nohy. Moje kožené kotníkové boty vypadaly jako baletní střevíčky.

„Vybavení se dá koupit ve městě,“ řekl s laskavostí průvodce. „Pokud tady máte v úmyslu zůstat.“

Nic jsem neřekl.

„Máte?“ zeptal se znovu.

Už jsem chtěl něco říct, když se vedle mě objevil Rantanen. Představil jsem oba muže navzájem. Otázal jsem se, jestli si můžeme Kosolu vyfotit.

„Raději ne,“ odmítl. „Na fotkách mi to nesluší.“

„Vyjde to spolu s reportáží o dole.“

„Vždyť já ani nemyslel, že to chcete do módní přílohy. Můžu se vás na něco zeptat? Proč tu jste? Ústředí je v Helsinkách. Všichni, kdo uměj odpovědět na vaše otázky, jsou tam.“

„Právě proto,“ řekl jsem, „právě proto jsme my tady.“

Kosola se na mě díval a pak pronesl:

„Děkuju, pánové. Musím jít.“

Otočil se a vydal se k budově vrátnice.

„Ještě jednu otázku,“ vykřikl jsem.

Kosola se zastavil a otočil.

„Pro případ, že bychom tu zůstali, na jakým čísle vás můžu zastihnout?“

„Na mobilu,“ pravil a nadiktoval mi číslo, které jsem natukal do paměti telefonu. Hodil jsem si telefon do kapsy a podíval se směrem, kterým Kosola odešel. Neviděl jsem ho, dokonce ani stopy ve sněhu. Z nějakého důvodu mi v duchu naskočila věta z obdržného mailu.

Kopeme si vlastní hrob.

2.

Stál na rohu ulic Museokatu a Runebergovy a nabíral do sebe vzduch studeného, větrného a zasněženého lednového dne.

New York voněl hotdogem a zplodinami z výfuků, Londýn podzemkou, Paříž čerstvými bagetami, Berlín topným olejem.

A Helsinky –

Jejich nevinná vůně připomínala svetr zapomenutý na mrazu, lehce potřísněný slanou mořskou vodou a čerstvým smrkovým jehličím.

Pochopil, že se mu po jeho bývalém bydlišti stýskalo víc, než si sám byl schopen přiznat nebo dokonce uvědomit. Byl pryč třicet let.

Tenkrát při odjezdu byly Helsinky opravdu malé město, šedivé zevnitř i zvenčí. Dnes jsou úplně jiné.

Kráčel Runebergovou ulicí směrem od centra. Tyhle ulice se nezměnily, ani zdejší domy. Zná je tak důvěrně. Došel do parku Hesperianpuisto a na jeho okraji spatřil restauraci, do níž si kdysi zašel na báječný pozdní oběd. Restaurace Elite vypadala nachlup stejně jako tehdy: velká okna, nad nimi malými neonovými písmeny název a na oknech stejný název napsaný jakoby dětskou rukou. Velké E vykroužené jako prdelka a titěrná kulička místo tečky nad i. Restaurační sál byl poloprázdný, nebo poloplný, záleželo na úhlu pohledu. (Stará filozofická otázka se sklenicí – jak by odpověděl? Možná tak, že v mládí bývala sklenice neustále poloprázdná, vždycky v ní mohlo být víc. Dnes mu připadalo příjemné po-

myšlení, že v oné teoretické sklenici ještě něco přece jen je. A pokud toho zbývala skutečně půlka, tak je sklenice bezpodmínečně poloplná. Tohle patřilo k dobrým stránkám stárnutí: všeho začalo být víc než dost – všeho, kromě času.)

Kabát si pověsil na věšák v předsálí. U dveří v tuhle denní dobu neměl nikdo službu. Nicméně si nemyslel, že by někdo chtěl ukrást obyčejný pánský svrchník černé barvy, velikost 48. Vybral si stůl v řadě u oken a věděl, proč sem přišel: bílé ubrusy, těžký nábytek, obrazy na zdech, malý parčík venku za okny. Teď, když se všechno zase měnilo, bylo důležité nacházet věci, které vyprávěly, jaké to bývalo kdysi.

Tehdy večeřeli buď u tohoto stolu, nebo u vedlejšího, blíž ke krátkému barovému pultu u druhého vchodu, kde se pilo na stojáka. Vzpomněl si na Leenin kulatý obličej, jiskrnou záři červeného vína ve sklenici i na tvářích a na to, jak ani jeden nebyli zvyklí jíst v restauraci. Vzpomněl si na Leeniny tmavé, téměř černé vlasy, nervózní, krásné ruce a jak byli tenkrát mladí.

Objednal si steak s cibulkou podle herce Tauna Pala a lahvičku klasické minerálky.

V severním čele sálu seděli u jídla muž a žena. Jednoznačně netvořili pár, ani manželský, ani jiný. Patrně kolegové z práce. Pracovníci z kanceláře. Z nižších pater velkého podniku. Pěšáci odbytu nebo marketingu. Znovu ho napadlo, jak se jeho život mohl poskládat úplně jinak.

Přinesli mu jeho porci. Zapíchl vidličku do steaku, nahoru nahnul cibulku a světle hnědou smetanovou omáčku, ochutnal. Ještě lepší, než si pamatoval.

Kdosi jednou řekl, že mládí je úplně jiná země. V jeho případě by to byla tahle země, tohle město. Naposledy Leenu viděl, když jim oběma bylo třicet.

Po jídle požádal o lístek s nabídkou dezertů a vybral si během pěti vteřin.

Číšník mu odnesl prázdný talíř a dolil do sklenky poslední kapky minerálky. Così ve dvou či třech posledních kapkách, jež skanuly do sklenice, mu připomnělo, na čem pracoval naposledy. Stávalo se mu to čím dál častěji: i sebevíc nevýznamný fakt či drobný, nicotný detail – a jeho mysl okamžitě začala pracovat způsobem, na nějž nebyl zvyklý.

Kapky: elektřinou spálený sněhobílý podsaditý muž ve vaně s karmínově červenou krví v očích.

Kamkoliv se podíval, probouzela se k životu minulost. Zažíval to i teď, zatímco čekal na kávu a dezert. Pozvedl zrak, viděl bílé tulipány v černé Savojské váze na konci barového pultu. Cítil vůni v nose. Vůně ho odváděla do Málagy.

Zářivě bílý dům s bazénem na příkrém úbočí, on čeká v zahradě, ve stínu stromů. Vůně klidné noci: růže, cypřiše, rozmarýn, borovice. Brokovnice Remington Express opřená o strom, Smith & Wesson M500 u pasu. Oboje gangsterské zbraně, které ani trochu nemá rád, ale volbu pracovních nástrojů určuje práce. To on rozhodl, že celé to musí budít zdání, jako by vše souviselo s drogami. Slyší blížící se offroad BMW, zvuk motoru stoupá a klesá. Řidič se žene vzhůru po klikaté venkovské cestě a hluk auta rozbíjí noc. On se chopí brokovnice a trhnutím ji připraví k palbě, postaví se na schody mezi domem a garáží, ví, že stojí v místě, kam světlomety nedosvítí. Offroad zabočí na prostranství před domem. Zpomalí a zastaví. Motor zhasne, stejně tak světla. On jedním pohybem vystoupí na tři kroky od auta, zvedne brokovnici k rameni a vystřelí. Čelní sklo se roztříští, horní část řidičova těla vybuchne. Vystřelí podruhé, potřetí, odhodí brokovnici, jednou obejde auto, sundá si nadměrně velké pracovní boty, nazuje si běžecské boty, které mu visely u pasu, nadělá v nich šlápoty do hlíny, přejde na místo spolujezdce, chopí se revolveru a pětkrát střelí řidiče zhruba do míst,

kde se nachází většina jeho horního trupu. Dva pachatelé. Sebere brokovnici, dojde na okraj lesa a zmizí. Tisíce kytek voní v noci silněji než kdykoliv jindy.

Číšník mu přinesl crême brûlée.

3.

Do městečka Suomalahti jsme dorazili postupně a zároveň zničehonic. Zpočátku si člověk domy podél silnice navzájem nepropojoval, ale když očividně dojel až do městečka, uvědomil si, že ve skutečnosti tam dorazil už o něco dříve a že domy s čím dál kratšími vzdálenostmi mezi sebou tvořily řetěz, který ho neodvratně přivedl do centra „živé perly severního Finska“. Větě na reklamním poutači chyběla diakritická znaménka. Možná je vítr mylně považoval za sněhové vločky a smetl je stejnou rychlostí jako vše ostatní v krajině.

Řekl jsem Rantanenovi, že si uděláme kolečko, vyzpovídáme pár lidí a uděláme nějaké fotky, ať máme v reportáži trochu místního koloritu. Rantanen odpověděl povzdechem. Jel jsem pomalu. Družstevní banka, S-market, Kadeřnictví a masážní salon Kaisa. Benzinka, kostel, Sněžné skútry Hyvönen. Optika, pohřební ústav, hotel a Happy Pizza. Dnešním trhákem, jak se zdálo, byla okoralá šunkovo-ananasová. Sportovní potřeby, základní škola a Svačinka Maija.

Konec městečka.

Podíval jsem se do zpětného zrcátka. Silnice zela prázdnotou v obou směrech. Otočil jsem auto pomocí ruční brzdy. Rantanen se chytil za kliku dveří, ale mlčel.

Vrátili jsme se do centra a já jsem zajel s autem před prodejnu sněžných skútrů.

Prodejna voněla novými motory. Po chvilce se v boční stěně shrnuly harmonikové dveře a k nám vyšel chlapek zhruba mého věku. Ostříhaný na ježka, tlusté paže

a široká hrud' v univerzitní mikině, na krku přívěsek se lvem, v kulatém obličejí modré oči. Představil jsem sebe i Rantanena. Muž řekl, že je Hyvönen. Nadhodil jsem, že chystáme do novin reportáž o zdejším dole.

„Ten sem přines jen samý dobrý věci,“ vypálil Hyvönen bez přemýšlení.

Pokračoval jsem ještě chvíli v otázkách. Hyvönen souhlasil s focením, pokud budou na snímku vidět i skútry.

V kadeřnictví jsme slyšeli prakticky totéž. Důl byl dobrá věc.

Vrátili jsme se do auta. Rantanen prohlásil, že je čas na oběd. Projeli jsme pár set metrů a zabočil jsem přímo na dvůr rodinného domu. Svačinka Maija. V přízemí restaurace, v patře byt.

Pořád pusto prázdno jako během čtyřicetiminutové jízdy od dolu do vsi. Viděli jsme jenom sníh a les, kopce a rovné silnice. Jediného společníka nám dělal vítr. Zatímco jsme stoupali po schodech, ohlédl jsem se. Metr sněhu, další v mracích.

Vstoupili jsme do restaurace, nade dveřmi cinknul zvonek. U všech čtyř stolů prázdno. Zakotvili jsme u okna. Rantanen si odložil fotoaparát na stůl, vylovil z kapses paměťové karty. Slyšel jsem, jak z horního patra kdosi schází po dřevěných schodech do kuchyně. Vzápětí do lokálu vešla žena, o které jsem si dokázal představit, že je Maija. Dobrali jsme se rychle společného porozumění ohledně větru, sněhu a zvěřinové sekané a Maija se vrátila do kuchyně.

Rantanen si prohlížel fotky ve fotoaparátu na malém displeji.

„Pár se jich tu najde,“ poznamenal. „S těma si vystačíme.“

Snažil jsem se poznat, jestli mluví pravdu, nebo jestli prostě jen nechce z těchhle končin co nejrychleji vypadnout. Požádal jsem ho, ať mi část fotek ukáže. Několik

povedených tam bylo. Na stránku přijde pravděpodobně grafika a jenom jedna fotka, možná ta, na níž se v popředí třepotají vlajky ve sněžné bouři. Areál za nimi zářil jako nemocné slunce.

Maija – stále jsem předpokládal, že žena je onou Maijou – nám přinesla sekanou a bramborovou kaši. Hnědá omáčka byla horká a bylo jí hodně. Rantanen si rozeplnul bundu. Šedý vlněný svetr náležitě obepínal břišní krajinu, oky prosvítal zelený nátělník. Pustili jsme se s pořádnou chutí do jídla a dohodli se, že pak hodím Rantanena na letiště.

„Ty se tady vážně chystáš zůstat?“ podivil se Rantanen, ačkoliv jsme o tom mluvili už předtím.

„Rád bych se tu porozhlídnul.“

„Do důlního areálu se beztak nedostaneš.“

„Ale důl je tady. Jsem si jistý, že jestli něco hledám, tak to něco bude tady.“

„Co na tom sejde,“ odušil Rantanen. „Tady jsme na konci světa.“

„Konec světa neexistuje. A tady se rozhodně dá něco najít. Minimálně to, po čem je shánka všude jinde: čistá příroda.“

Rantanen se napil minerálky, nafoukl tváře na znamení, že si chce krknout.

„Prostě sis to nalajnoval.“

„Nic takovýho. Chci udělat reportáž.“

„Seš zelenej magor.“

„Nejsem.“

„Co teda?“

Popsal jsem mu, co jsem narychlo – přes telefonáty a rešerše – zjistil. V Suomalahti se těží nikl. Nikl je nezbytný například k výrobě oceli, z níž se potom dělají třeba mostní nosníky a jiné maličkosti. Majitelem dolu je společnost Finn Mining, která vlastní ještě tři další doly. Těžební práva v Suomalahti koupila společnost za

dvě eura. Takhle cena se odvíjela od faktu, že možnost zahájit těžbu byla v okamžiku nákupu jen teoretická. Spuštění záviselo na mnoha faktorech: na bohatosti rudy, na výsledcích zkušební těžby, na prognózách vlivu na životní prostředí, na zajištění financování a desítkách dalších podmínek. Přesto – dvě eura. Projekt si rychle získal podporu politiků. Těch, kteří svými aktivitami na celostátní úrovni ve skutečnosti prováděli bezskrupulózní a v globálu skandálně zničující politiku malé domů, a těch, podle nichž je nedostižně fantastický a zářně inovativní jakýkoliv projekt, který zvýší v odlehlých regionech zaměstnanost třeba jen o jedno jediné pracovní místo, ač přitom spolýká hafo miliard eur a znamená hrozbu pro přírodu, člověka i zdraví obyvatelstva. Ze dvou set poslanců se do těchto dvou skupin zařadilo hrubým odhadem sto devadesát osm členů parlamentu. A zbylí dva by projekt podpořili, kdyby onu překroucenou, do nebes vychvalující závěrečnou zprávu, kterou podplacení úředníci upekli, dokázali přečíst.

Řekl jsem Rantanenovi, že jsem odbočil od tématu, a vrátil se k Suomalahti.

Ještě před sedmi osmi lety se zdálo, že na světě se už nikdy nebude dělat nic jiného než stavět. Niklový důl měl být zlatým dolem.

Rantanen se té slovní hříčce ani nepousmál. Namáčel si chleba do omáčky a mlaskavě si na něm pochutnával.

Kritici projektu, jichž nebylo hodně, říkali, že rudnina neboli vytěžená surovina je v Suomalahti chudá. S nízkým obsahem niklu. Obhájci projektu říkají, že na tom nezáleží, protože důl používá metodu takzvaného bioloužení. Při ní bakterie rozpuštěné ve vodě vyžírají nadrobno nadrcenou minerální hmotu a oddělují z minerálu kovy. Má to být nejen ekonomicky výhodné, ale také šetrné k životnímu prostředí. Kromě toho v Suomalahti bylo zajímavé ještě něco jiného.

„Určitě,“ přikývl Rantanen. V koutku úst mu uvázl kousek hnědé hmoty.

Finn Mining Oy vlastníci důl v Suomalahti se původně jmenovala Finská důlní společnost. Ta byla založena v roce 1922. Odjakživa spadala do majetku rodiny Maliových. Matti Mali, současný generální ředitel, vysvětloval v rozhovorech, které jsem četl, jak hodně pro něho společnost znamená a jak je důležité, že se rodinnou společností a doly v jejím vlastnictví daří řídit odpovědně a dlouhodobě, a jak on sám osobně chce dělat každé důležité rozhodnutí. Na základě těch interview si člověk o sedmdesátiletém Malim utvořil obraz továrníka ze starých časů, ctihodného muže, pro nějž dědictví po předcích je vším a nade vše.

„A co jako?“ otázal se Rantanen, když jsem skončil s výkladem.

„Ještě nevím. Tohle jsou výchozí podklady. Teď se tomu musíme podívat na zoubek my. Říct, co se děje ve skutečnosti. Pokud se tedy něco vůbec děje.“

„Takže?“

„Chci znát pravdu.“

Rantanen si otřel pusou.

„Ty chceš sólokapra, jde ti o další pírkó za klobouk.“

Krátce jsem pohlédl ven. Sníh. Neřekl jsem mu, že mluví jako moje žena.

„Hoď mě na letiště,“ dodal.

Jeli jsme půl hodiny tmavou měsíční krajinou a dorazili jsme k jasně osvětlenému letišti o velikosti a vzhledu menší prodejny potravin. Letiště tady kdysi vybudovali pro potřeby čtyřicet kilometrů vzdáleného lyžařského střediska. Letištní budova byla plná. Lidí, lyžařských vaků, pивní žízňě. Bar se hemžil lidmi. Tam také Rantanen hned zamířil.

Jakmile jsem jel sám, volant víc studil do rukou, zpáteční cesta trvala déle. Tma svírala auto v hrsti a mně se

v duchu bezděky vybavila poslední hádka s Pauliinou. Auto sebou smýklo, když jsem zpod bezpečnostního pásu a péřové bundy doloval z kapsy kalhot podlouhlý telefon. Našel jsem Pauliinino jméno v seznamu posledních volaných čísel. Zvedla to téměř okamžitě. Pozdravili jsme se a rozhostilo se ticho. Oba jsme čekali, že druhý začne, překročí ledovou propast. Chlad mě obklopoval i tak, tudíž jsem se mohl stejně dobře vrhnout do neznáma, v něm se náš vztah během posledního roku proměnil.

„Jak se vede?“ zeptal jsem se a uvědomil jsem si, že tón mého hlasu zní stejně, jako bych mluvil s náhodným známým.

„Jsem v práci,“ řekla Pauliina. „Za chvíli vyrazím pro Ellu do školky.“

Naše vzájemné odmlky se zdály být nevyhnutelné. Světelné kužely ukrajovaly zasněženou silnici.

„Jsem v Suomalahti,“ sdělil jsem. „Zajeli jsme i k dolu.“

„Nezapomněl jsi zaplatit Elle školku?“

Díval jsem se na krajinu lámající se přede mnou.

„Zaplatím to večer,“ slíbil jsem. „Až se dostanu do hotelu.“

„Mělo to být zaplacený minulý týden.“

Jako bych to nevěděl.

„Vyřídím to.“

„Stejně jako ten nákup, než jsi odjel?“

V duchu jsem viděl téměř prázdnou lednici, lístek na kuchyňském stole. Připadaly mi teď jako obrovské hory, když jsem se na zapomenutý nákupní seznam díval ze vzdálenosti osmi set kilometrů. Přitiskl jsem telefon k uchu a slyšel v pozadí kancelářský halas komunikační agentury.

„Je prima, že jsme pro tebe tak důležitý,“ řekla Pauliina.

„Nech toho.“

„Já nic nedělám. Dělaš si to sám.“

„Tahle cesta se semlela dost narychlo.“

„Jako vždycky.“

„Já prostě pracuju.“

„S důrazem na slovo *já*.“

„Aspoň jsem se nezaprodal velký firmě.“

Pauliina si vzdychla. Pak ticho. Nebo ne úplně. Slyšel jsem, jak napříč všehomírem šumí zklamání.

„Tak já se tedy budu dál prodávat,“ ozvala se Pauliina. „Abychom měli z čeho platit školku a za co naplnit ledničku. Zdá se, že tvým upřímným polibkem na čelo se to nepodaří.“

Nepamatoval jsem si, kdy se to takhle zvrtilo. Seznámili jsme se před třemi lety, Ella se narodila o rok později. Teď jsme se dostali do bodu, že se jen s obtížemi dokážeme na něčem dohodnout. Nedokázal jsem říct, kdy jsme se naposledy společně zasmáli stejné věci. Pauliina mi vyčítala, že se věnuju jen a jen své novinářině a zanedbávám všechno ostatní, zejména rodinu. Já jsem Pauliině vyčítal, že pustila novinářinu k vodě a přešla na temnou stranu, jak se v redakcích říkalo komunikačním a PR agenturám či poradenským kancelářím. A opodstatněně. Velká část Pauliininy práce spočívala v přetírání černé na bílou. Možná nešlo přímo o lhaní, ale rozhodně o využívání vlastních schopností pro manipulaci a klamání. Při hádce jsem se Pauliiny zeptal, kdy má v úmyslu své dceři říct, že její maminka je prodejná žena. Pauliina odpověděla, že hned, až dceřin tatínek vystrčí hlavu z pokrytecké prdele minulých časů a pochopí, že být v realitě neznamená onanovat kolem své domnělé výjimečnosti, a že všechno, co jsem dělal, jsem dělal pro sebe, nikoliv ve prospěch jediné ušlechtilé ideje. Hádky, které ještě v průběhu prvního roku končily zuřivým sexem na usmířenou, se teď staly černým bahnem, do něhož jsme se propadali čím dál hlouběji.

Dorazil jsem znovu do Suomalahiti. Projel jsem kolem obchodu, kadeřnictví s masážním salonem a hospody nazvané Lom. Z oken v horním patře hotelu, jinak dvoupodlažní montované budovy, byla vidět kamenná zídka a za ní starý hřbitov. Možná se v tom skrýval úmysl utěšit: i kdyby se návštěva opravdu protáhla, místo odpočinku se přesto najde.

Nerezervoval jsem si pokoj dopředu. Ukázalo se, že jsem měl. Všech osm pokojů bylo obsazených.

Vrátil jsem se do auta a nechal jsem běžet motor. Vyhřívání sedadla bylo výkonné. Ve stejnou chvíli, kdy se mi prsty na nohou bolestivě kroutily mrazem, mi zadek div nehořel. Na ukazateli paliva svítilo éčko a sníh snášejší se z nebe se hromadil na kapotě.

Bylo tři čtvrtě na pět. Odpoledne. Podle venkovní tmy, nasvícené červeně dřevěného kostela a prázdnoty kolem by se dalo soudit něco jiného. Vedoucí redaktor Hutrila mi bude do hodiny volat. Věděl jsem to, i když jsme se na tom nijak zvlášť nedomlouvali. Hutrila byl nově ženatý, opětovně čerstvý otec, chtěl mít čistý stůl brzy před večerem. Ten zvyk lidi štvál. Podle nich je Hutrila honil a dali mu přezdívku Honič. Což atmosféru v našich novinách zmítaných ekonomickými potížemi rozhodně nevylepšovalo.

Když jsem se pomalu rozjel od hotelu, sníh vrzal pod pneumatikami. Červené oko ukazatele paliva se na mě škaredilo. Při výjezdu na hlavní jsem nevěděl, komu ukazují blinkr. Tu a tam rozsvícená okna, známky života.

Osvětlená benzinka byla vidět z dálky. Dva čerpací stojany, stříška nad nimi a budova. Teprve těsně před tím, než jsem najel ke stojanu, jsem postřehl, že na pravé straně budovy je kavárnička nebo bistro, dvě široká okna, z nichž se teple rozlévalo světlo na neprotáženou část rovného placu. Natankoval jsem. Rukojeť pistole

byla tak studená, že schramstla ruku, která ji držela, prsty rozcuckovala a necitlivé je vyplivla. Zavřel jsem nádrž a zamířil ke dveřím budovy.

Rozdíl mezi bistroem a odpočívárnou pro řidiče byl samozřejmě neznatelný. Kde začínalo bistro, kde končila odpočívárna? Na odpočívárnu upomínala šerá zašlost a věci, které tu lidi odložili: na jednom stole chlapácká vrtačka s vrtáky, na druhém talíře po dvou lidech, příbory, ubrusky a sklenice se zaschlým mlékem. Třetí stůl byl prázdný, ale stál nakřivo. O bistru zase vypovídal vysoký pult proti oknům, na něm konvice s kávou, vedle prosklená vitrína a za ním částečný průhled do zářivkou osvětlené kuchyňky. Přímo přede mnou naproti vchodovým dveřím byly dveře na WC. Ze špíny v okolí kliky se dalo usuzovat na čilý ruch.

U nakřivo stojícího stolu seděl muž, zvedl pohled.

„Chcete zaplatit za benzin?“ zeptal se a podrábdl se na bradě.

„Mohl bych to aspoň zkusit.“

„Támhle,“ pokývl.

Podíval jsem se na osiřelý pult.

„Oukej,“ přikývl jsem. Jakmile jsem došel ke kase, muž se od stolu zvedl, až židle zaskřípala, a prošel za mými zády na opačnou stranu pultu.

„Jednička. To dělá sto vosum eur a třicet centů. Ještě něco?“

Střelil jsem pohledem na vitrínu se zákusky, pak na konvici s kávou. Pět minut. Sebral bych se. Mohl bych si v telefonu najít hotel. Přihodil jsem na účet buchtu a kafe a odnesl si všechno ke stolu s vrtačkou. Sedl jsem si, že si vyřídím, co potřebuju.

Telefon nefungoval, nebyl tu signál. Kafe svíralo dásně, buchtu se vysušeně drobila. Vrták mi směřoval do břišní krajiny, sněžilo zase víc.

Otočil jsem se na muže.

„Můžu otravovat?“

Zvedl pohled, jako by měl na stole rozečtené noviny. Akorát že stůl zel prázdnotou.

„Přide na věc.“

„Telefon odmítá fungovat. Hledám hotel...“

„Proti kostelu.“

„Tam je plno. Je tu jiný...“

„Neni. Ale dyž kousek popojedete, něco se najde.“

„Kterým směrem...“

„Až budete vodsad' vyjíždět, odbočíte doprava a pojeďte asi tak sedum kiláků, a dyž dojedete ke směrovce na Koitaniemi, tak tam zabočíte a popojedete dalších pár kiláků a tam bude Varpainen, kde je Kasino.“

„Kasino?“

„Lidi tam jezděj na léto. Kasino se to jenom jmenuje. Ale teď maj otevřino i v zimě. Co je tu ten důl.“

„Když už mluvíme o dole... Jsem novinář. Janne Vuori, deník Helsingin Päivä.“

Do podobaného obličejce mu pronikl nový výraz. Možná to oživení způsobila zvědavost.

„Souvisí to s těma vochráncema přírody?“

Věnoval jsem mu dostatečně tázavý pohled. Padesáti-letý chlapík s hranatými rysy se opřel na židli.

„Jen si tak říkám, že ti byli taky z Helsinek. Natan-kovali tady a sháněli se po čaji a jedli si svoje žrádlo, třebaže jsem měl polívku s masem. Nenápadně jsem je poslouchal, dyž se mezi sebou bavili, a říkal jsem si, že se k něčomu schyluje.“

„K čemu?“

„K něčomu, co voni teďkon tak dělávaj. Páč vo tom dolu mluvili tak, jak mluvili.“

„A jak mluvili?“

Muž vyhlédl ven, což mě přimělo učinit totéž. Sníh ve světlech benzinky zežloutl.

„Prostě tak, jak voni mluvěj. A vo tom, vo čem mluvěj, toho moc nevěděj. A protože jsem navíc jednoho z nich poznal. Byl tudle vyfocenej v novinách. Modrý

vlasý. Co je to za vochránce přírody a chlapa, dyž má modrý vlasý?“

„Kdy tu byli?“

„Je to tak tejdén, deset dnů.“

„Kolik jich bylo?“

„Jedna ženská, tři chlapi. Pomlčím, co si vo tom myslím.“

„Jak byli starý?“

„Kolem třicítiky. Takže vy tu asi budete kuli tomu, co?“

Možná měl pravdu. Dostal jsem tip, za kterým jsem se vydal.

„Já chystám reportáž o dole,“ ustoupil jsem.

„Proč?“

„Proč ne?“

Muž naklonil hlavu.

„Tím se tam u vás na jihu jako živíte? Jezdíte po li-dech, votravujete a žvaníte? To mi nepřide moc rozum-ný. Máte rodinu?“

„Manželku a dcerku.“

„A sou na vás hrdý?“

Odhad provozovatele benzinky o sedmi kilometrech seděl. Rozcestník se trefil do údajů na tachometru, od-bočil jsem na Koitaniemi. Silnice se zúžila, sněžné valy vzrostly. V protisměru nikdo nejel. Telefon stále nena-cházel signál. Vypnul jsem ho a zase zapnul.

Přemýšlel jsem o slovech chlapa z benzinky.

Modrovlasého ochránce přírody jsem ze sdělovacích prostředků znal i já.

Spolu s tisíci dalšími jsem viděl na YouTube video, na kterém se celá slavná operace předváděla od začátku do konce: muž s elektricky modrými vlasý, třicetiletý Santtu Leikola, jenž zklamaný vystoupil z hnutí Green-peace, sděloval s pohledem upřeným do kamery, co má

v úmyslu provést a proč. Efektní obraz ve vši své sterilitě: Leikolovy přesvícené bledé, uhrovitě tváře, modré vlasy trčící do všech stran, v pozadí černá zeď.

Kamera sledovala muže – syrovými, po domácímu dělanými střihy –, jak si připravuje výbavu: dlouhou, vysouvací ocelovou žerď, která se dala složit jako starý dalekohled a vešla se do batohu, vlajku 4 x 8 metrů, provaz, světlice a další. Leikola zněl jako fanatik: jednoznačně vzrušený, naprosto bez smyslu pro humor. Nepamatoval jsem si přesně slova, do mysli se mi ale vtiskla jak přímočarost hrozeb, tak jmenovité uvedení lidí. Když si Leikola dal batoh na záda, obraz poskočil.

Následně jsme se ocitli zcela jasně v Tööölö, za parlamentem.

Kamera sebou škubala, zatímco aktivisté (museli být aspoň dva) lezli na střechu budovy. Pak se obraz zklidnil. V pozadí zimní slunce na bezmračné obloze nad městem. Leikola vytáhl z batohu příklepovou vrtačku a připevnil žerď dlouhými ocelovými šrouby k ventilačnímu potrubí. Uchycení bylo pevné a Leikolův dosavadní postup napovídal, že je nejen rychlý a silný, ale také zručný. Vlajka vystoupala na stožár, kde se jí zmocnil čerstvý jihovýchodní vítr, a Leikola připravil světlice k odpálení.

Náhlý střih, a když jsme Leikolu a vlajku znovu uviděli, tak z úplně jiného úhlu.

Ocitli jsme na druhé straně Mannerheimovy třídy, na terasovitém prostranství před Domem hudby. Jasně žlutá vlajka se třepotala a nad Helsinkami zářily krvavě rudé světlice. JADERNÝ ODPAD – MUSÍ SE ULOŽIT NA 1 000 000 LET, oznamovala vlajka ve stejnou chvíli, kdy se v parlamentu hlasovalo o páté jaderné elektrárně. Činu se dostalo publicity a Leikolovi udělili pokutu. Tím podstatným však bylo samotné video: úderné svou hrubostí a uvěřitelné svým provedením. A pak

ještě hrozby v něm obsažené. Leikolova jen tak mimochodem prohozená poznámka „lepší dvě stě mrtvých poslanců než milion nevinných“ se stala děsivým sloganem, který se skloňoval ve všech pádech.

Od činu uplynul takřka na den rok.

Než jsem si uvědomil, že jsem dojel do Varpainenu, reflektory auta osvítily poutač Kasina.

PLÁŽ – KASINO – HOTEL
DOVOLENÁ PRO CELOU RODINU
ZÁBAVA, ZÁLIBY, TEMATICKÝ PARK, MASÁŽE

O pár minut později se ze tmy vynořily obrysy spoře osvětlené budovy.

Tohle nebylo Las Vegas.

Kasino tvořila řada dohromady splácaných staveb – zleva doprava rodinný dům, motel a wellness, každá budova z jiného desetiletí. Pláž se musela nacházet za tím slepencem. Přízemí rodinného domu vypadalo jako recepce, na parkovišti před ním stálo pár částečně zasněžených aut. Vzal jsem si tašku ze zadního sedadla.

V recepci stála asi šedesátiletá žena a tvářila se, jako by můj příjezd čekala.

„Máte kliku,“ usmála se, když jsem jí sdělil, že sháním pokoj. „Máme ještě jeden volný.“

Zrovna jsem zaparkoval na téměř pustém parkovišti.

„Vážně?“

„Míváme tu poslední dobou hodně plno. Snídaně se podává od šesti do deseti. Sauna běží do jedenácti večer. Saunovat se dá i potom, až do dvanácti, ale pára už nemá tu sílu.“

„Dostanu tady takhle večer něco k jídlu?“

„Na baru. Máme dušenou zvěřinu s bramborovou kaší a brusinkovým džemem.“

Poděkoval jsem, převzal si klíče a vystoupal půl patra do motelového křídla. Pokoj číslo šestnáct se nalézal na konci dlouhé chodby. Položil jsem si notebook na stůl vedle klasického televizoru a pustil se do psaní. Chystal jsem si koncept. Dělal jsem to takhle: zapsal jsem si vyzpovídání lidí, přepsal jsem si poznámky ze zápisníku, zrevidoval základní údaje. Doplnil jsem atmosféru a dojmy: sněžení, městečko, vzdálenosti. Ačkoliv jsem ještě neměl samotné téma pro článek, věděl jsem, že část z toho půjde později využít.

Psal jsem půl druhé hodiny. Přečetl jsem si, co jsem napsal, a chvíli přemýšlel.

Deník Helsingin Päivä byl ve velkých potížích. Byli jsme poslední středně velké noviny v zemi. Potřebovali jsme se odlišit. Onehdy jsem vedoucímu redaktoru Hutralovi říkal, že na severu by se možná dal najít záčatek pro něco většího. To jsem ještě neměl na mysli tohle.

Scházely nám fondy velkého zpravodajského hráče. Potřebovali jsme dělat něco jiného než ostatní. Museli jsme být první, rozhlížet se důkladněji, nacházet vlastní úhel pohledu a těžít z něho, dokud jsme nepronikli k jádru věci nebo osoby nebo obojího. Museli jsme být rychlejší, vynalézavější, houževnatější a umanutější. Věděl jsem také, že můj pohled na věc je v něčem takovém, co mě bilo do očí. Tak tomu bylo vždycky. Něco zřejmého. Což pochopitelně zas tak zřejmé nebylo. Psal jsem ještě půl hodiny, upravil jsem text do jakéhos takéhos celku a poslal ho Hutralovi – skoro jako na důkaz toho, že jsem tu byl.

Zaklapl jsem počítač a řekl si, že si zasloužím vychlazené pivo.

Bar jsem našel v protáhlé místnosti s nízkým stropem, na konci byly tři kóje, každá s výhledem na jezero. Pravda, nikoliv za tmy. Ani v zimě. Slabý výkon

venkovního osvětlení stačil na zjištění, že přestalo sněžit. Podél levé stěny se táhl dlouhý černý barový pult, podél pravé mírně vyvýšené pódium. Byl jsem jedním ze tří hostů. Párek, který seděl na vysokých stoličkách hned u dveří a opíral se o pult celou vahou horní části těla, zněl hluboce podroušeně a značně unaveně. Sedl jsem si na opačný konec pultu, objednal si pivo a chystal se ho zrovna pozvednout ke rtům, když jsem uslyšel mužův hlas.

„Ahoj.“

Pootočil jsem se, abych na párek viděl. Žena se opřela nejprve dozadu, pak dopředu. Muž ji zadržel, aby zůstala sedět. Zaostřil. Čtyřicátník, ošlehaný obličej, silné paže.

„Ahoj,“ řekl jsem.

„Nemáš bejt dneska na noční?“

„Vždyť já jsem na noční,“ odpověděl jsem a pozvedl sklenici.

„Vtipnej jak hovno. Ty sračky se vodtamtud samy vod sebe nevodvezou.“

Vypadal, že mluví vážně.

„Jaký sračky?“ zeptal jsem se tak neutrálně, jak jsem jen svedl. „Odkud?“

Muž naklonil hlavu. Očividně, aby ještě víc zaostřil, když se mu to napoprvé nepovedlo.

„Seš ty vůbec Nieminen?“ zeptal se.

Zvedl jsem se ze židle a přešel k němu. Zblízka se jevil ještě opilejší, než jsem myslel. Podíval jsem se mu do očí.

„Jaký sračky by měly zmizet?“

Několik vteřin čelil mému pohledu, pak sklouzl očima ke straně, nejprve na ženu, pak na pult.

„Myslel sem, že seš někdo jinej,“ pronesl tiše. „Nic jsem neřek.“

Vzpomněl jsem si na slova paní s oranžovými vlasy. Hotel byl plný a já jsem dostal poslední pokoj. A zároveň parkoviště skoro zelo prázdnotou.

„Budeš pít to svoje pivo, Tomi?“ otázala se žena.
„Jestli už nemůžeš, já ho dopiju.“

Podíval jsem se na ni. V očích měla desetiletou žízeň. Zašel jsem pro svoje pivo a postavil ho před ni.

„Prosím.“

Popadla sklenici. Muž se na ni zlobně podíval. Brzy jí vyčte, že sám oslovil neznámého. Dynamika popíjejících párů bývala vždycky a všude stejná. Nehodlal jsem čekat na hádku, která se už vznášela ve vzduchu, ale rázným krokem jsem se odebral do pokoje.

Bunda, rukavice, kulich.

Cestou k autu mi sníh křupal pod botami.

4.

Sledoval lidi. Ne teď a nikoliv pořád, ale patřilo to k podstatě jeho práce, a tudíž i tvořilo součást jeho života. Napadlo ho to znovu, když stoupal ulicí Töölöntorinkatu po pískem posypaném chodníku na straně někdejší legendární restaurace Motti, došel na náměstí Töölöntori a viděl na čtyřech stranách rozsvícená okna.

Do kolika jen životů vstoupil, do kolika bytů, domovů, chat, vil a hotelových pokojů, a viděl, jak lidé existují a žijí. Narazil na uklizené domácnosti, na takové, v nichž zdánlivě nikdo nebydlel, ve kterých se zdálo, že ani jeden předmět nikomu nepatří, v nichž nic nenapovídalo, jak tamější obyvatelé prožívají roční doby či plynutí dnů. Druhý extrém byl naprosto stejně mystický: lidé, kteří žili v zažrané špíně a mezi vrstvami odpadků, pod nimiž se ztrácela podlaha.

Čím víc toho viděl, tím rychlejším se stával.

Předstín mu napověděla skoro všechno, co potřeboval vědět: boty a kabáty, jejich značky, kvalita, vzhled a počet; koberec a jeho stav, stopy na něm či – pokud scházel – na zemi; vůně, nebo v některých případech zápach či přímo smrad; všechno výše zmíněné mu ve vteřinách utvořilo všeobecný obraz toho, co může nebo nemůže čekat.

Lidé považují své příbytky za bezpečné a za vlastní.

On ale věděl, že nejsou to ani ono. Někdy se s lidmi, když už bylo jednou otevřeno, chvatně prosmýkl dovnitř hlavním vchodem, vyjel stejným výtahem do vyšších pater a poslouchal a pozoroval je, jak s někým